

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 49 (2–2016)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2016

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Мелков Ю. О., д-р філос. наук, доц., Піляєв І. С., д-р політ. наук, Попов В. Ж., д-р іст. наук, проф., Сурмін Ю. П., д-р соціол. наук, проф., Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Гаркуша В. С., канд. юрид. наук, доцент, Демченко С. Ф., д-р юрид. наук, Джунь В. В., д-р юрид. наук, проф., Ковальська В. В., д-р юрид. наук, ст. наук. співр., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф., Мартиненко О. А., д-р юрид. наук, проф., Муравйов К. В., канд. юрид. наук, доц., Недюха М. П., д-р філос. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, проф., Романенко Є. О., д-р наук з держ. упр., доц., Темченко В. І., канд. юрид. наук, доц., Хрис-

тинченко Н. П., канд. юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф., Ярмиш О. Н., д-р юрид. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Педагогічні та психологічні науки

Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Юник Д. Г., д-р пед. наук, проф., Кучерявий О. Г., д-р пед. наук, проф., Рижиков В. С., д-р пед. наук, доц., Ельбрехт О. М., д-р пед. наук, доц., Гуменникова Т. Р., д-р пед. наук, доц., Добрянський І. А., д-р пед. наук, проф., заслужений працівник освіти України, Анісімов М. В., д-р пед. наук, проф., Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 5 від 25 травня 2016 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: М. Н. Курко (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 49 (2–2016). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2016. — 202 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку політології, права і економіки.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” за наказом Міністерства освіти і науки України від 09.03.16 № 241 визнано як фахове видання з політичних наук (дата включення 26.05.10), юридичних наук (дата включення 31.05.11), економічних наук (дата включення 21.11.13).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2016
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2016

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Недюха М. П. “Суспільні відносини” та “соціальні відносини” як поняття політико-правової науки	74
Гольцов А. Г. Сучасна геополітика Російської Федерації в Арктичному регіоні	5	Ковальчук А. Ю. Протидія легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом: теоретико-правовий аналіз	81
Лебеденко С. Б. Теоретичні аспекти розроблення й реалізації зовнішньої політики США.....	13	Лис А. К вопросу о развитии права в Западной Европе и Польше в Средние века и Новое время: обобщающий анализ и постановочные проблемы.....	87
Гула Р. В. Терор і тероризм: співвідношення понять у політологічному дискурсі	18	Шашкова-Журавель І. О. Міжнародно-правові засади захисту трудових прав моряків	91
Варзар І. М. Ідеолого-політологічні референції з полів великих революцій в їх транзиціях до терену суверенної України, або від якого спадку минулого слід відмовлятися	22	Іванов Д. В. Незалежність інституту суспільного телебачення і радіомовлення в Україні у контексті історії його правового регулювання.....	97
Демченко М. А. Специфіка формування національного інформаційного простору в сучасній Україні в контексті зміни державної політики в інформаційній галузі	43	Лужанський М. В. Щодо класифікації суб'єктів адміністративного права.....	101
Беляй О. І. Методологічні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні	47	Третьяков В. А. Про правові засади функціонування європейської уніфікованої системи технічного регулювання та гармонізованої стандартизації	105
Ткач Д. І. Дипломатичний протокол та етикет (із практичної роботи досвідченого дипломата)	51	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	110
Литвиненко В. І. Концептуальні засади організації діяльності державного бюро розслідувань: організаційно-правовий аспект	56	Захожай В. Б., Бурсов Р. В. Шляхи вдосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення економічного стимулювання технологічного оновлення промислових підприємств.....	110
Кислий А. М., Чайка Р. А., Денисенко М. М. Зарубіжний досвід нормативного регулювання негласних слідчих (розшукових) дій.....	65	Захожай В. Б., Корецька О. В. Аналітична модель конкурентоспроможності підприємства в контексті його конкурентного технологічного потенціалу	120

Сафонова В. Є. Методичні аспекти оцінки ефективності управління ресурсним забезпеченням освітніх інновацій	125	<i>основные проблемы и особенности осуществления</i>	164
Алієв М. А. Проблеми переходу до інноваційного розвитку економіки Азербайджану	138	ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	167
Колесник В. М., Колесник Н. В. Методичні підходи до класифікації витрат для потреб управління.....	146	Домбровская О. Коммуникативные особенности человека и проблемы их развития.....	167
Хусейн Марван Мужер Вплив сучасних інформаційних технологій на розвиток банківського маркетингу	151	Шантырь Е. Е. Интегративная теория личности	174
Ястремська Н. Є. Організація моніторингу конкурентних переваг банку в умовах невизначеності зовнішніх умов функціонування	156	Судакова О. С. Досвід психологічного супроводу при психотравмуючій події в умовах військових дій та артилерійських обстрілів	183
Константе Луис Фернандо Фрайре Управление персоналом в процессе формирования рыночной экономики:		Босак О. С. Агрессивна поведінка у підлітковому віці як соціальна проблема	189
		ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	198

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ЙОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 49(2), с. 97–100

Проаналізовано правове регулювання інституту суспільного телебачення і радіомовлення, порівнюються різні підходи до забезпечення його незалежності.

Можна пригадати чимало дат, важливих для української історії. Найбільш значущі серед них ті, що пов'язані з прийняттям тих чи інших політико-правових актів. Наприклад, 24 серпня 1991 р. було прийнято Акт проголошення незалежності України — документ, що змінив політико-правову парадигму та показав цінності, істотні для більшості українського народу. За 24 роки свого існування Україна змінювала своє законодавство і правове регулювання різних інститутів, що існували в державі. Не став винятком інститут Суспільного телебачення і радіомовлення. Більше ніж рік тому після подій “на Майдані” рішенням Парламенту України було ухвалено новий Закон України “Про Суспільне телебачення і радіомовлення України” [1], який прийшов на зміну Закону України “Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України” 1997 р. [2]. Новий Закон став певним, далеким від досконалості, компромісом, що вирішував долю Національної телекомпанії України і Національної радіокомпанії України, а також низки інших, на той час державних мовників.

Дослідимо хронологію змін правового регулювання Суспільного телебачення і радіомовлення в Україні (далі — суспільне мовлення) і тих компромісів, зокрема, в питанні дотримання принципу незалежності, що вплинули на прийняття нового закону.

Розробленням питань, пов'язаних з історією становлення в Україні інституту суспільного мовлення та принципом незалежності, на якому воно має базуватися, займалися здебільшого журналісти і політологи, такі як В. Ф. Іванов, С. І. Даниленко, С. Л. Гнатюк, Н. Орлова, Л. В. Губерський, О. Большакова, Н. А. Гусак, І. Кирич, М. Ломоносов, О. Войтко, О. Кушнір, О. Головчук, А. Л. Садовська. Крім них це питання аналізували правники Т. Шевченко і Г. Красноступ. Хоча історія правового регулювання інституту суспільного мовлення висвітлена в деяких працях згаданих дослідників (А. Л. Садовської та О. Войтка), вона представлена як певне узагальнення і не містить важливого науково-аналітичного доробку, наявного у цій статті. Крім того, акцентується увага на важливому принципі — незалежності інституту суспільного мовлення. Саме аналіз законодавства через призму незалежності інституту суспільного мовлення становить наукову цінність і новизну наведеного нижче дослідження.

Оголосивши про незалежність і прийнявши Конституцію України, парламентарі ухвалили ще один ключовий для держави акт — Закон України “Про приєднання України до Статуту Ради Європи” [3] у 1995 р. Вступивши у РЄ, Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо реформування свого законодавства та приведення його у відповідність

до європейських норм і стандартів. Вже через два роки — у 1997 р. ВРУ ухвалює важливий для РЄ Законодавчий акт “Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України”.

Зауважимо, що ідея суспільного мовлення полягає у служінні мовника інтересам всього суспільства. Інакше кажучи, мовник, який дотримується певних стандартів у створенні та передачі інформації, має місію і дотримуватися принципів, серед яких — принцип незалежності. Останній означає те, що мовник діє незалежно від інтересів держави та бізнесу, які, очевидно, прагнуть поширювати для широкого кола адресатів інформацію, вигідну для них. Звісно, пострадянська Україна зразка 1997 р. не була готова до таких радикальних змін, тому ухвалений Закон не працював — його положення набули юридичної сили лише на папері, фактично ж інституту суспільного мовлення не існувало.

Важливим кроком українського законодавця щодо інституційної незалежності стали постанови ВРУ “Про створення телерадіоорганізації Суспільного мовлення України” [4] 1997 р. і “Про створення Громадської ради телерадіоорганізації Суспільного мовлення України” [5] 1998 р. В останній міститься революційне на той час положення про інституційну незалежність — йдеться про пункт 3 Постанови, відповідно до якого: “Комітету Верховної Ради України законодавчого забезпечення свободи слова та засобів масової інформації підготувати проект статуту Суспільного телебачення і радіомовлення України і подати на розгляд дев’ятої сесії Верховної Ради України”. Тобто законодавча гілка влади — Парламент, а не Уряд (що формується на засадах політичних домовленостей) взяв на себе тягар створення Статуту організації. Проте це зобов’язання не було реалізовано.

Далі триває період “млявих обговорень”. Якщо говорити про суспільне мовлення, ВРУ приймає Постанову “Про підсумки парламентських слухань “Проблеми інформаційної діяльності, свободи слова, дотримання законності та стану інформаційної безпеки України”, в якій вказує на необхідність створення законодавчої бази для “суспільного”,

але воно не було тоді “топ” темою [6]. Після 2004 р. і подій “Помаранчевої революції” починається новий виток “розкручування” теми “суспільного”. Про зобов’язання щодо створення “суспільного” Україні нагадує Рада Європи. Розпочинаються жваві обговорення. Президент видає тематичний Указ, створює робочу групу з підготовки законопроекту. Фінальним кроком стає проект Закону № 1076 [7], що подає уряд М. Азарова. Головне науково-експертне управління ВРУ у своєму висновку від 17.04.2013 р. застерігало: “у законопроекті простежується тенденція до “одержавлення” НСТУ (Національна суспільна телерадіокомпанія України). Це відображається у положеннях, якими передбачається: затвердження Кабінетом Міністрів України Статуту НСТУ (ст. 6)..., фінансування НСТУ за рахунок коштів Державного бюджету України (ст. 14)...” [7].

Цей законопроект у 2013 р. було ухвалено у першому читанні. Новий склад ВРУ 17 квітня 2014 р. після низки поправок ухвалює Закон “Про Суспільне телебачення і радіомовлення України”, що, по суті, є законопроектом уряду М. Азарова і залишає право затвердження статуту НСТУ за Кабінетом Міністрів України (ст. 6 Закону).

У мережі Інтернет легко знайти статті дослідників та перелічених нами на початку цієї роботи журналістів, які солідарні з думкою, висвітленою фахівцями Головного науково-експертного управління Верховної Ради України стосовно того, що затвердження статуту НСТУ Урядом є спробою до “одержавлення”. Між іншим лунає аргумент і про те, що таким чином Кабінет Міністрів України впливатиме на господарську діяльність НСТУ, те саме стосується і внесення змін до статуту НСТУ (що має здійснюватися через Кабмін). Така позиція, однак, попри свою на перший погляд “проєвропейську” орієнтацію, насправді відкидає не тільки світовий, а й європейський досвід.

Розглянувши статутні документи організацій суспільного мовлення Великої Британії [8], Франції [9], Японії [10] чи Росії [11], побачимо, що всі вони затверджені органами державної влади, чи-то декретом Уряду, чи

Королівської хартією, але це вже питання другорядні.

Доцільно частково стати на сторону авторів критики механізму затвердження статуту Урядом України, з тим тільки зауваженням, що цей механізм є цілком “європейським”. Водночас, окрім критики, варто запропонувати і розв’язання цієї проблеми, або ж вказати на механізм, що відповідатиме українському законодавству та сприятиме реалізації принципу незалежності функціонування суспільного мовлення.

Затвердження статутів публічних акціонерних товариств Урядом можна назвати тенденцією останніх часів. Парламент України просто віддає у руки Кабміну такий важливий механізм управління державним майном. Слід відповісти на запитання щодо причин такої діяльності. Одним із важливих аргументів назвемо динамічність у прийнятті рішень — Уряд, який за кількісними показниками поступається Парламенту (18 членів Кабміну порівняно з 450 народних депутатів України), є більш динамічним у прийнятті рішень.

Однак Верховна Рада України — орган, який всебічно репрезентує українське суспільство, його представники обираються шляхом народного голосування, а не шляхом політичних домовленостей як члени Уряду. Тому з позиції незалежності затвердження статуту організації суспільного мовлення, або як про нього ще говорять “мовлення в інтересах усього суспільства”, мав би здійснювати саме Парламент України.

Отже, історична хронологія показує, що питання регулювання інституту суспільного мовлення існувало від часу здобуття незалежності Україною та загострювалося після спалахів “народної незгоди”. Тож, постанови Верховної Ради України 1997–1998 рр. у правовій площині були найбільш істотними стосовно врегулювання функціонування інституту суспільного мовлення, ґрунтуючись на принципі його інституційної незалежності. Закон 2014 р. не увібрав у себе положень, запропонованих у тогочасних постановах. Його норми лише вказують на недоречність постколоніального підходу копіювання ме-

ханізмів і рішень держав, більш розвинених економічно, ніж Україна. Відтак наступні зміни законодавства про суспільне мовлення мають враховувати ідеї забезпечення інституційної незалежності, характерні для постанов Верховної Ради України 1997–1998 рр., і ґрунтуватися на розумінні природи явища суспільного мовлення, а не сліпому наслідуванню зарубіжних сусідів і створенні моделей, які лише формально нагадують суспільне телерадіомовлення.



Література

1. Закон України “Про Суспільне телебачення і радіомовлення України” від 17.04.2014 р. № 1227-VII в ред. від 10.04.2015 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіц. веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
2. Закон України “Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України” від 18.07.1997 р. № 458/97 – ВР в ред. від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіц. веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/458-97-%D0%B2%D1%80>
3. Закон України “Про приєднання України до Статуту Ради Європи” від 31.10.1995 р. № 398/95 – ВР в ред. від 31.10.1995 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіц. веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80>
4. Постанова Верховної Ради України “Про створення телерадіоорганізації Суспільного мовлення України” від 21.10.1997 р. № 667/97 – ВР в ред. від 21.11.1997 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіц. веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/667/97-%D0%B2%D1%80>
5. Постанова Верховної Ради України “Про створення Громадської ради телерадіоорганізації Суспільного мовлення України” від 15.01.1998 р. № 21/98 – ВР в ред. від 15.01.1998 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіц. веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/21/98-%D0%B2%D1%80>
6. Постанова Верховної Ради України “Про підсумки парламентських слухань “Проблеми інформаційної діяльності, свободи слова, дотримання законності та стану інформаційної безпеки України” від 07.06.2001 р. № 2498-14 в ред. від 07.06.2001 р. [Електронний ре-

